

Delovno gradivo:

STRUKTURNA ELEMENTA IZ UČNEGA NAČRTA PREDMETA IN UČNA LISTA,
SEMINAR OŠO, predmet DKE, 9.5.2017.

ZRSŠ, Poljanska 28 (Pavla Karba)

Program osnovna šola

DRŽAVLJANSKA IN DOMOVINSKA VZGOJA TER ETIKA

Učni načrt [Elektronski vir] / predmetna komisija

Pavla Karba ... [et al.]. - El. knjiga. - Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2011

2 SPLOŠNI CILJI

Splošni cilji pouka državljanske vzgoje so razvoj politične pismenosti, razvoj kritičnega mišljenja in nekaterih stališč in vrednot ter dejavno vključevanje učencev v družbeno življenje. Ti cilji ustrezajo priporočilom o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje specifično pa razvoju socialnih in državljskih kompetenc, samoiniciativnosti in podjetnosti, učenje učenja ter kulture zavesti in izražanja.

a) K razvoju politične pismenosti prispeva:

- seznanjanje z ustrojem in delovanjem skupnosti, družbe, države, mednarodnih povezav in globalnih skupnosti,
- poznavanje človekovih in otrokovih pravic,
- seznanjanje s temeljnimi načeli demokratičnega odločanja in z demokratičnimi institucijami v lokalnem okolju, Sloveniji in Evropski uniji in svetovnih skupnostih,
- razumevanje pojmov, kot sta pravna in socialna država,
- razprava o sobivanju različnih ljudi in družbenih skupin,
- spremljanje aktualnih družbenih, političnih, ekonomskih in ekoloških vprašanj,
- seznanjanje z mednarodnimi razmerami in dogajanjem ter vlogo Slovenije v njih na političnem, gospodarskem in vojaškem področju,
- premislek o razmerah, v katerih živijo ljudje v različnih delih sveta, in o obetih za njihovo prihodnost,
- razumevanje nacionalnovarnostnega sistema v Sloveniji in varnostnih sistemov po svetu.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

b) K razvoju kritičnega mišljenja prispeva:

- razprava o etičnih načelih, ki so podlaga človekovih in otrokovih pravic,
- prepoznavanje kršitev človekovih ali otrokovih pravic v medijskih zgodbah in v vsakdanjem življenju,
- seznanjanje z etičnimi načeli, ki utemeljujejo demokratično odločanje,
- raba načel javnega razpravljanja in argumentiranja,
- presoja stereotipnih predstav o drugih in drugačnih,
- premislek o družbenih konfliktih ter možnostih in poteh za njihovo mirno reševanje,
- razprava o konfliktu pravic,
- razumevanje razmerij med pojmi domovine, države, državljanstva in narodne pripadnosti.

c) K dejavnemu vključevanju učencev v družbeno življenje prispeva:

- uveljavljanje demokratičnih postopkov v okviru šole in kjer koli je to mogoče,
- priprava na sodelovanje v volitvah in na odgovorno ter kritično državljanstvo,
- spodbujanje in omogočanje udeležbe učencev v državljanskih akcijah in dejavnostih civilne družbe v lokalnem okolju,
- izvajanje humanitarnih dejavnosti v okviru šole in lokalne skupnosti,
- vključevanje učencev v javno razpravo o skupnih zadevah oddelčne in šolske skupnosti.

5 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

5.1 Uresničevanje ciljev predmeta

Učni načrt za državljansko in domovinsko vzgojo ter etiko je zasnovan na učinkovitem in procesnorazvojnem modelu, ki temelji na celostnem pristopu k učenju in poučevanju. Ključni pogoj za izvedbo celostnega pristopa je usmerjenost učiteljev v medpredmetne povezave. Nekateri cilji in vsebine državljanske in domovinske vzgoje ter etike so umeščeni v učne načrte vseh predmetov vseh razredov osnovne šole in se v vsakem razredu nadgrajujejo. Učitelj predmeta državljanska in domovinska vzgoja ter etika mora zato poznati učne načrte drugih predmetov tako po vertikali kot horizontali.

V 7. in 8. razredu naj učitelj pri predmetnem pristopu gradi na že pridobljenem znanju in veščinah učencev, jih pogloblja, sistematizira, aktualizira, povezuje z vsebino drugih predmetov in povečuje njihovo zahtevnost v skladu z razvojno stopnjo učencev in z njihovimi individualnimi značilnostmi. Cilj predmeta ni le pridobivanje vednosti o predpisanih vsebinah, ampak tudi usposabljanje učencev za

državljanstvo delovanje v skladu s temeljnimi etičnimi načeli. To je sicer tudi cilj drugih šolskih in obšolskih dejavnosti (dnevi dejavnosti, šola v naravi, ekskurzije, raziskovalne naloge, projekti, interesne dejavnosti, ure oddelčne skupnosti idr.). Avtonomija učitelja in šole je pri izvedbi učnega načrta ključna. Priporočamo, da učitelj pri obravnavi vsebin izhaja iz primerov, ki so značilni za ožje in širše (šolsko, lokalno ipd.) okolje učencev. Navedeni izbor izbirnih vsebin dopušča učiteljem avtonomijo, da izberejo zglede tudi glede na interese učencev, posebnosti okolja, v katerem živijo, in aktualne dogodke.

Z raznovrstnimi sodobnimi metodami in učnimi pristopi naj učitelj usmerja učence v kritično samostojno raziskovalno delo. Učitelj naj spodbuja uporabo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije; sodelovanje z ustanovami, vladnimi in nevladnimi organizacijami (predstavniki civilne družbe) in društvi v ožjem in širšem okolju. Učenci naj osmislijo potrebo po etičnem in odgovornem ravnanju posameznika in družbe. Učenci razvijajo kompetence z neposrednimi učnimi dejavnostmi, kot so: opazovanje, doživljajsko pripovedovanje, argumentirano razpravljanje, primerjanje, analiziranje, kritično izražanje stališč, odločanje, načrtovanje in izvajanje akcij in drugih dejavnosti, izdelovanje plakatov, priprava referatov, igre vlog, razlaganje s primeri, interakcije med seboj in z drugimi subjekti, debatiranje in komentiranje, predstavitve vsebin z uporabo IT, raziskovanje in samorefleksija lastnih dejavnosti, skratka z delovanjem v družbenem življenju.

5.2 Individualizacija in diferenciacija

Učencem glede na zmožnosti in druge posebnosti prilagajamo pouk (notranja diferenciacija) predmeta tako v fazah načrtovanja, organizacije in izvedbe kot pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Pri tem smo še posebej pozorni na specifične skupine in posameznike; vzgojno-izobraževalno delo temelji na konceptih, smernicah in navodilih, sprejetih na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje:

- **Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci,**¹
- Učne težave v osnovni šoli: koncept dela,²
- Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja: navodila za prilagojeno izvajanje programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo,³
- **Smernice za izobraževanje otrok tujcev v vrtcih in šolah.**⁴

5.3 Medpredmetne povezave

¹ Sprejeto na 25. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 11. 2. 1999.

² Sprejeto na 106. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 11. 10. 2007.

³ Sprejeto na 57. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 17. 4. 2003.

⁴ Sprejete na 123. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 18. 6. 2009.

V prvem in drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju so cilji in vsebine državljanske in domovinske vzgoje ter etike vključeni v vse predmete vzgojno-izobraževalnega obdobja po načelu vertikalne in horizontalne medpredmetnosti. V tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju se cilji in vsebine predmeta državljanska in domovinska vzgoja ter etika povezujejo predvsem s predmeti, kot so zgodovina, geografija, slovenščina, tuji jeziki, naravoslovje, biologija, kemija, glasbena, likovna in športna vzgoja, tehnika in tehnologija, knjižnično informacijsko znanje (KIZ) in izbirni predmeti, ki se navezujejo na posamezne obvezne predmete (verstva in etika, državljanska kultura, vzgoja za medije, filozofija za otroke, šolsko novinarstvo, etnologija, raziskovanje domačega kraja, okoljska vzgoja idr.). Kulturna vzgoja in vzgoja za trajnostni razvoj naj bosta osrednji sestavini predmetnega in medpredmetnega pristopa poučevanja. Skupne teme se lahko izvajajo na ravni vsebin, učnih strategij in konceptualnih vidikov. Priporočamo sodelovanje učiteljev različnih predmetov od načrtovanja preko izvedbe do preverjanja in ocenjevanja znanja, ki vključuje tudi refleksijo.

5.4 Preverjanje in ocenjevanje znanja

Preverjanje in ocenjevanje znanja je stopnja v učnem procesu, ki mora izhajati predvsem iz ciljev in standardov znanja predmeta. Pri tem se upoštevajo vidiki procesnega, uporabnega in vseživljenjskega znanja. Pomembno je, kaj učenci znajo in kako znanje uporabljajo. To narekuje učitelju, da premišljeno in načrtovano izbira oblike ter načine preverjanja in ocenjevanja. Načini preverjanja in ocenjevanja znanja morajo biti usklajeni z načini poučevanja in učenja predmeta, kar pomeni, da ocenjujemo znanje, ki ga učenci izkazujejo ustno, pisno, z izdelki in drugimi dejavnostmi.

Pri državljanski in domovinski vzgoji ter etiki naj učitelj načrtuje takšno preverjanje in ocenjevanje, ki temelji na presoji, koliko učenci uporabijo znanje, spretnosti, veščine idr. za reševanje resničnih vprašanj oziroma v čim bolj stvarnih problemskih situacijah. Pri tem se mora upoštevati razvojne in individualne značilnosti učencev. Učenci lahko pokažejo svoje znanje in spretnosti na različne načine, na primer z govornimi predstavitvami, debatami, videoposnetki, predstavitvami rezultatov raziskovanj, zbirk (na primer virov, člankov na določeno tema ipd), v igri vlog ipd. Na podlagi ciljev v učnem načrtu učitelj vnaprej izdelava in učencem predstavi **jasne kriterije po katerih bo ocenjeval znanje, uporabljene postopke, veščine** idr.

Sprotno preverjanje je sestavni del poučevanja in učenja. Učitelj mora učencu podati informacijo o njegovem znanju, močnih in šibkih področjih ter mu ponuditi možnost izboljšave. Povratna informacija spodbuja učenje, je vodilo k napredku in spodbuda za celovito in smiselno uporabo

znanja. Tudi pri preverjanju naj učitelj ustvari učne situacije, v katerih učenec izkazuje svoje znanje ob stvarnih in predvsem smiselnih nalogah. Ocenjevanje se izvede šele, ko je znanje učencev predhodno preverjeno.

5.5 Domače naloge

Z opravljanjem domačih nalog se posredno uresničujejo cilji predmeta državljanska in domovinska vzgoje ter etika: učenci razvijajo samostojnost in ustvarjalnost, čut za dolžnost in odgovornost ter odnos do svojih obveznosti; kompetenco učenja učenja in širše socialne in državljanske kompetence. Učitelj se za izdelavo domače naloge odloča po svoji presoji, premišljeno in ob upoštevanju principov: pestrosti, diferenciacije, individualizacije, racionalizacije oz. ekonomičnosti in njenega preverjanja.

UČNA LISTA:

1. UČNA STRATEGIJA 3-2-1!
2. ČE SMO OTROCI BEGUNCEV V DRUGIH DRŽAVAH, IMAMO PRAVICO, DA ZA NAS POSKRBIJO (http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika ...), (april 2017).

